

VERSLAG

VAN DE VOLKSKUNDE-COMMISSIE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1978

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
1978

Leden van de Volkskundecommissie:

Mw. Prof. Dr. A. M. E. Draak, voorzitter; Prof. Dr. A. J. Bernet Kempers, Prof. Dr. H. L. Cox, Prof. Dr. M. W. Heslinga, Dr. J. H. Jager Gerlings, Dr. J. M. G. van der Poel, Prof. Mr. J. Th. de Smidt, mw. Marie M. Veldhuyzen, U. E. E. Vroom, leden; J. J. Voskuil, secretaris.

Medewerkers aan het Volkskundebureau:

J. J. Voskuil, J. A. Baarspul, A. J. Dekker, R. E. Künzel, mw. J. Jobse-van Putten, mw. M. L. C. van Zuijlen, mw. J. J. Schell, mw. E. Doelman, J. I. A. Helsloot.

Medewerkers aan het Volksliedarchief:

A. Doornbosch, F. H. Matter (tot 1 oktober), H. B. A. Rave, mw. M. van Winkoop-Deurvorst (tot 1 december), C. A. Höweler, mw. R. N. Barkmeijer.

Medewerkers in algemene dienst:

Mw. C. Batelaan, boekhouding en administratie; mw. L. van Immerzeel, bibliotheek; H. J. Beekveldt, correspondentencontact en -administratie; J. P. Wiegman, tekenaar.

Publikaties:

Volkskundig Bulletin, uitgave van de Volkskunde-commissie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam. Redactie: J. J. Voskuil en A. Doornbosch.

Bijdragen en Mededelingen der Volkskundecommissie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen te Amsterdam. Amsterdam (B.V. Noord-Hollandse Uitgevers Maatschappij).

Volkskunde-atlas voor Nederland en Vlaams-België, onder redactie van J. Theuwissen en J. J. Voskuil. Antwerpen-Utrecht (Standaard Wetenschappelijke Uitgeverij).

Volkskundecommissie

VERSLAG OVER 1978

Commissie

In verband met haar vertrek naar het buitenland heeft mevrouw H. Wagenaar-Nolthenius in de vergadering van 23 januari haar lidmaatschap van de commissie beëindigd. Mevrouw Wagenaar maakte deel uit van de commissie sinds 1962, toen de Stichting Raad voor de Nederlandse Volkszang het onder haar auspiciën gestelde bureau van de Codificatiecommissie voor het Nederlandse volkslied overdroeg aan de Volkskundecommissie. Zij werd destijds uigenodigd in het bijzonder om de deskundigheid van de commissie in de aangelegenheden het Volksliedarchief betreffende aan te vullen. Van haar kennis van zaken in deze heeft de commissie in de loop van de jaren dankbaar gebruik gemaakt.

Voor het overige traden er geen wijzigingen op in de samenstelling van de commissie. De jaarlijkse vergadering werd gehouden op 23 januari.

Vragenlijsten

In februari verzond het bureau der commissie in samenwerking met de Commissie Bakkerij Historie van het Genootschap voor de Bakkerij en met hulp van de controleurs van het Station voor Maalderij en Bakkerij een vragenlijst met een begeleidend schrijven aan alle 1798 bij het Station aangesloten bakkers. Op die lijst werden vragen gesteld over hun broodomzet in 1978, onderverdeeld in drie soorten witbrood, drie soorten bruinbrood, vijf soorten roggebrood en diversen, met de bedoeling om ten gevolge op de reeds getekende verspreidingskaarten voor 1915, 1935 en 1955 een verspreidingskaart van omstreeks 1975 te tekenen voor de studie over de regionale veranderingen in het broodverbruik. Van deze vragenlijst kwamen in de loop van het jaar 875 exemplaren beantwoord terug.

In het kader van het onderzoek naar de openbare feesten in 1977, waarvoor in december 1977 vragenlijst 46 aan de medewerkers van het bureau werd gezonden, ging in het begin van het jaar een schrijven uit aan de gemeentebesturen met het verzoek om opgave van de feesten en plechtigheden die in hun gemeenten in 1977 in het openbaar hebben plaatsgehad, van de organisatoren van die feesten, van de eventuele aanwezigheid van een archief voor het bewaren van de verleende vergunningen, en in het algemeen van de verenigingen op het gebied van de recreatie. Op dat verzoek reageerden 511 van de 830 gemeenten binnen vier maanden en nog eens 274 na een tweede schrijven. Op grond van hun antwoorden werden vervolgens ongeveer 3550 verenigingen die in 1977 als organisatoren van feesten waren opgetreden met een uitvoerige vragenlijst (lijst 46A) benaderd. Van hen reageerden ruim 1100 binnen vier maanden en nog eens 650 na een rappel.

In oktober werd in samenwerking met enkele andere leden van de Commissie Bakkerij Historie een tweetal vragenlijsten ontworpen, één bestemd voor bakkers over de vervaardiging en de omzet van beschuit in het eerste kwart van deze eeuw, en één bestemd voor consumenten over de consumptie van beschuit in dezelfde peri-

ode. Het is de bedoeling om deze lijsten op hun bruikbaarheid te testen in een proef-enquête, die zal worden uitgevoerd met behulp van vrijwilligers onder de leden van het Genootschap voor de Bakkerij, en vervolgens op grond van de resultaten te beslissen of ze ook in aanmerking komen voor verspreiding onder de medewerkers van het bureau.

Tenslotte verzond het bureau der commissie in december vragenlijst no. 47, met vragen over de inmaak (vóór 1920), onderverdeeld in groenten, vruchten, worst, spek, vlees, eieren, vis en diversen. Het gedeelte van de lijst dat handelt over de inmaak van worst, spek en vlees is bestemd voor een Europees onderzoek waarvan de resultaten eerlang in de Europese Atlas moeten worden gepubliceerd. De andere vragen zijn daaraan toegevoegd ter verdere aanvulling van de gegevens over voedingsgewoonten en de daarin voorkomende verschillen die al eerder met behulp van de vragenlijsten 38, 43 en 45 werden verzameld.

Op 31 december waren in totaal 49.636 vragenlijsten op het bureau aanwezig, als volgt verdeeld: de aantallen van de lijsten 1 t/m 30, 32 t/m 35, 40, alsmede W & Z 1 t/m 3 bleven ongewijzigd; van de andere lijsten zijn de aantallen nu: lijst 31: 818 exx. (+ 1); lijst 36: 796 exx. (+ 1); lijst 37: 825 exx. (+ 1); lijst 38: 713 exx. (+ 1); lijst 39: 835 exx. (+ 1); lijst 41: 1044 exx. (+ 1); lijst 42: 520 exx. (+ 5); lijst 43: 690 exx. (+ 7); lijst 44: 547 exx. (+ 7); lijst 45: 586 exx. (+ 25); lijst 46: 418 exx. (+ 418). In de loop van het jaar werden 468 vragenlijsten ontvangen.

Volkskundig Bulletin

Van het Volkskundig Bulletin verschenen de nummers 4,1 (juli 1978) en 4,2 (december 1978).

Nederlandse Volkskundige Bibliografie

In de reeks Nederlandse Volkskundige Bibliografie verschenen de delen XXIV (gedateerd op 1977) van K. Lambrechts voor de Verslagen en Mededelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde (1886–1960) en XXV van L. Robijns voor de Driemaandelijke Bladen (1902–1930; 1949–1960) en Neerlands Volksleven (1951–1960).

Vergaderingen en congressen; commissies

De secretaris nam op 3 juni deel aan een voorbespreking van het congres voor de Europese Atlas tussen de medewerkers uit België, Duitsland, Luxemburg en Nederland.

Van 16–21 september was de secretaris aanwezig op de zevende werkbijeenkomst van de Europese Atlas in Enniskillen (N.-Ierland).

De secretaris werd benoemd tot lid van de Publicatiecommissie van de Stichting Historisch Boerderij-Onderzoek en van de Commissie Buitenmuseum van het Zuiderzeemuseum.

Veldwerkers

Op 23 maart overleed onverwachts de heer E. Heupers. De heer Heupers, die geboren was in 1906, werkte sinds het begin in 1962 mee aan het volksverhaalonderzoek in Soest en omgeving. Hij was toen al vele jaren vaste medewerker van het bureau en had zich in die tijd een bijzonder waardevolle en betrouwbare zegsman ge-

toond. Bovendien was hij meermalen behulpzaam bij het leggen van contacten met zegslieden en het maken van bandopnamen. Voor het volksverhaalonderzoek verzamelde hij tussen 1962 en 1971 ruim 3800 volksverhalen. Van het eerste deel van de uitgave van die verhalen waren juist de eerste drukproeven binnengekomen toen het bericht van zijn overlijden kwam. Het bureau verloor in hem een bijzonder kundige en trouwe medewerker.

Volkskundebureau

Op 3 november behaalde mevrouw E. Doelman, die sinds 1 juli 1977 als documentaliste aan het Volkskundebureau verbonden is, haar doctoraal examen Nederlands (hoofdinrichting Middel-Nederlandse Letterkunde) aan de G. U. van Amsterdam. In los dienstverband werkten mee mevrouw G. Rave-Schaafsma en de heer L. Jalvingh.

De werkzaamheden in de bibliotheek, het handschriftenarchief, het knipselarchief en de trefwoordencatalogus vonden normaal voortgang. Aan het geluidsbandenarchief werden acht interviews toegevoegd, zes ten behoeve van het volksverhaalonderzoek in Roswinkel, waarvan drie met J. Weggemans en telkens één met M. Kuipers, Kl. Siersema (te Emmerscompascuum) en A. Bloeming, en twee in hetzelfde dorp over o.a. geboorte-, huwelijks- en begrafenisgebruiken en over het werk in het veen met R. Paalman en de dames J. ter Horst en A. Remmers. De band met de opnamen van het gesprek met o.a. B. H. Janssen (Oorlo), bestemd voor het zeis- en dorsonderzoek werd afgeschreven. De opbouw van een archief van copieën van geluidsbanden, waaraan in 1976 begonnen werd, is voltooid.

De in de afgelopen jaren voor publicatie omgewerkte teksten van interviews met bakkers werden ter gelegenheid van de Dag van het Brood uitgegeven door het Genootschap voor de Bakkerij in samenwerking met Het Nederlands Openluchtmuseum¹⁾.

In het kader van het volksverhaalonderzoek werden de hierboven reeds vermelde interviews in Roswinkel afgenomen en werd een begin gemaakt met het gereedmaken van de tekst van het tweede deel van de door E. Heupers verzamelde verhalen en met het samenstellen van de registers. De materiaalverzameling ten behoeve van het broodonderzoek werd afgerond met de eveneens hiervoor vermelde enquête naar de broodomzet in 1978. Het onderzoek naar de verspreiding van het gebruik van oliën en vetten vond normaal voortgang. Voor de Mededelingen van het Instituut (december 1978) werd een eerste overzicht geschreven van de resultaten van de huwelijksvragenlijst uit 1973 met een verspreidingskaartje van de rol die de burens bij de huwelijksluiting in de verschillende delen van het land spelen.

De studie over de wanden van het boerenhuis in Nederland, die indertijd ten behoeve van de Europese Atlas werd opgezet, werd in de loop van het jaar voor publicatie door de Stichting Historisch Boerderij-Onderzoek gereedgemaakt.

Veel tijd werd tenslotte besteed aan de verzending van de vragenlijsten en de rappels naar de gemeentebesturen en de verenigingen ten behoeve van een nog nader te verrichten onderzoek naar de openbare feesten in Nederland.

¹⁾ *Twaalf bakkers en twee bakkersdochters* in gesprek met J. J. Voskuil, met medewerking van A. C. Spil (interviews) en F. M. A. van der Wiel (teksten). Wageningen, Genootschap voor de Bakkerij/Arnhem, Het Nederlands Openluchtmuseum 1978 (144 blzn., 80 afbn).

In de loop van het jaar werden 128 verzoeken om inlichtingen ontvangen, waarvan 7 uit het buitenland. Het bureau ontving 52 bezoekers, waarvan verschillende meermalen.

Volksliedarchief

De heer F. H. Matter en mevrouw M. H. Z. W. van Winkoop-Deurvorst namen respectievelijk per 1 oktober en per 1 december ontslag. De heer Matter werkte vanaf 15 september 1964 op het Volksliedarchief, aanvankelijk als student-assistent, vanaf 1 mei 1967 als wetenschappelijk assistent en vanaf 1 april 1971 als wetenschappelijk ambtenaar. Mevrouw Van Winkoop werkte van 1 september 1973 tot 1 juni 1974 als losse kracht, daarna als administratief ambtenaar. In los dienstverband werkte de heer E. A. Rekers.

Voorzover de tijdelijk verminderde bezetting het toeliet, werden de werkzaamheden aan de trefwoordencatalogus, de internationale balladentypencatalogus en de bibliografie van het Nederlandse lied voortgezet.

Bij 60 bezoeken aan zegslieden werden 159 liederen en liedfragmenten opgenomen. Er werden 36 zegslieden aan het adressenbestand toegevoegd. Het aantal nog te bezoeken adressen daalde van 100 tot 80. Alle daarvoor in aanmerking komende opnamen zijn thans getranscribeerd.

Er werden ruim 140 schriftelijke bijdragen aan het handschriftenarchief toegevoegd. Het aantal schriftelijke en telefonische verzoeken om inlichtingen bedroeg 224. Het Archief ontving 86 bezoekers.

Financiën

Voor het financiële beheer verwijzen wij naar de rekening en verantwoording van de Centrale Commissie.

A. M. E. DRAAK, *voorzitter*
J. J. VOSKUIL, *secretaris*